

POSTANOWIENIE

28 października 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Dariusz Pawłyszcz

na posiedzeniu niejawnym 28 października 2025 r. w Warszawie

w sprawie z powództwa J. U.

przeciwko [...] Bank w W.

o ustalenie i zapłatę,

na skutek skargi kasacyjnej [...] Bank w W.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 10 sierpnia 2023 r., VII AGa 366/22,

1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

2. zasądza od [...] Bank w W. na rzecz J. U. 5400 (pięć tysięcy czterysta) zł kosztów postępowania kasacyjnego z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie po upływie tygodnia od dnia doręczenia niniejszego postanowienia zobowiązanemu.

(G.G.)

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 10 stycznia 2022 r., XVI GC 916/20, Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił w całości powództwo kredytobiorcy przeciwko bankowi.

Wyrokiem zaskarżonym skargą kasacyjną Sąd Apelacyjny w Warszawie zmienił zaskarżony wyrok w całości ten sposób, że ustalił nieważność umowy kredytu i zasądził od banku na rzecz kredytobiorcy 57 569,03 CHF z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 27 października 2017 r.

Sąd drugiej instancji ustalił, że powodowy kredytobiorca wraz z małżonką zawarli 15 września 2008 r. umowę kredytu. Bank udzielił kredytu w wysokości 812 804,90 zł na warunkach określonych w umowie oraz „Regulaminie kredytowania przedsiębiorców” obowiązującym w banku. Kredyt był indeksowany do CHF. Saldo w walucie obcej było obliczane według zasad opisanych w Regulaminie na podstawie kursu waluty obcej obowiązującego w dacie uruchomienia kredytu lub obowiązujących w dacie uruchomienia poszczególnych transz kredytów. Bank udzielił kredytu na okres 240 miesięcy, począwszy od daty postawienia kwoty do dyspozycji kredytobiorcy wskazanej w potwierdzeniu.

Odsetki od wykorzystanego kredytu były naliczane każdego dnia od dnia uruchomienia kwoty kredytu według zmiennej stopy procentowej opartej o zmienną stawkę LIBOR 3M oraz stałą marżę banku, która miała zostać obniżona najpóźniej od początku okresu odsetkowego, następującego po dniu, w którym kredytobiorca dostarczył do Banku dokumenty potwierdzające prawomocne ustanowienie prawnych zabezpieczeń kredytu.

Kredytobiorca potwierdził, że otrzymał Tabelę Opłat i Prowizji dla Małych firm, obowiązującą na dzień zawarcia umowy. Bank był uprawniony do zmiany Tabeli Opłat i Prowizji dla Małych firm w przypadkach określonych w Regulaminie. Kredytobiorca oświadczył, że akceptuje określone w niej warunki cenowe.

Kredytobiorca wraz z żoną 22 maja 2015 r. zawarli z bankiem porozumienie o restrukturyzacji kredytu udzielonego na podstawie umowy kredytu indeksowanego kursem franka szwajcarskiego.

Zgodnie z porozumieniem, odsetki naliczane były każdego dnia począwszy od dnia wejścia w życie porozumienia, od niespłaconej ostatecznej kwoty restrukturyzacji, według zmiennej stopy procentowej opartej o zmienną stawkę LIBOR 3M oraz stałą marżę banku.

Sąd drugiej instancji uznał, że przewidziane w umowie dokonywanie przeliczeń walutowych kursami jednostronnie ustalonymi przez bank wykracza poza granice swobody umów określone w art. 353¹ k.c. i umowa jest nieważna na podstawie art. 58 § 1 k.c. Umowa pozbawiona nieważnych postanowień kursowych byłaby sprzeczna z art. 69 ust. 2 pkt 2 pr.bank. i dlatego jest nieważna w całości.

Skoro umowa kredytu okazała się od początku nieważna, to brak było podstawy do zapłaty rat kapitałowo- odsetkowych za okres od 19 września 2014 r. do 28 lipca 2018 r. Bank zatem jest zobowiązany do ich zwrotu kredytobiorcy, jako świadczenia nienależnego.

Odnosząc się natomiast do zarzutu zatrzymania Sąd drugiej instancji stwierdził, że kredytobiorca zapłacił Bankowi kwotę przewyższającą wypłacony mu kapitał kredytu. Nie zachodzi więc potrzeba zabezpieczenia roszczenia Banku o jego zwrot. Strony ciągle dysponują wzajemnymi roszczeniami, to jednak już obecnie możliwe jest ich rozliczenie przez dokonanie potrącenia. W świetle pozaprawnych reguł słuszności interes Banku jest już zaspokojony, a złożenie oświadczenia o zatrzymaniu stanowi nadużycie prawa w rozumieniu art. 5 k.c., prowadzące do wykraczającego poza realną potrzebę obciążenia kontrahenta.

Pozwany bank wniósł o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z uwagi na jej oczywistą zasadność, gdyż kredyty indeksowane do obcej waluty w kształcie zawartym przez strony nie są sprzeczne z prawem, bowiem jest to dopuszczalny rodzaj umowy kredytowej, jak i nie sprzeciwiają się właściwości zobowiązania, jakim jest kredyt bankowy.

Skarżący bank powołał się również na potrzebę wykładni następujących przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości i wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów:

- art. 65 k.c., art. 354 k.c., art. 358 § 2 k.c. oraz art. 69 ust. 3 Prawa bankowego;

- art. 189 k.p.c.,

- art. 496 k.c. w zw. z art. 497 k.c., w zakresie, czy w przypadku uznania umowy kredytu za nieważną, bank może podnieść skuteczny zarzut zatrzymania świadczenia do wartości wypłaconego kapitału kredytu, w szczególności w świetle rozbieżności co do możliwości skorzystania z prawa zatrzymania w przypadku świadczeń jednorodzących.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Odwołanie się w umowach kredytów indeksowanych do kursów ogłaszanych jednostronnie przez bank (art. 111 pr.bank.) jest powszechną praktyką i nie ma podstaw do kwestionowania ważności takiego odwołania, z wyjątkiem kredytów udzielanych konsumentom. Takie postanowienie umowy kredytu pozostaje w granicach swobody umów określonej w art. 353¹ k.c. Kursy ustalane przez bank same w sobie nie są istotne dla wysokości zobowiązania kredytobiorcy przy kredycie indeksowanym. Zobowiązanie to jest zobowiązaniem w złotych, a jego przeliczenie na CHF pełni funkcję tylko pomocniczą przy obliczaniu waloryzacji spłat. W kredytach indeksowanych istotna jest zmiana kursu między wypłatą kredytu a spłatą danej raty. Jeżeli zmiany kursów danego banku nie odpowiadają zmianom rynkowym na niekorzyść kredytobiorcy, bank odpowiada za nienależyte wykonywanie umowy (art. 471 k.c.), lecz umowa jest ważna. Natomiast stosowanie przy wypłacie kredytu kursu kupna, a przy spłacie kursu sprzedaży, zapewnia bankowi dodatkową prowizję, której wysokość jest ograniczona tylko dla umowy kredytu konsumenckiego (obecnie do 255 550 zł). Zarzut naruszenia art. 353¹ k.c., będący podstawą wniosku o przyjęcie skargi, jest zasadny.

Jednak mimo błędnego powołania się przez Sąd odwoławczy na art. 353¹ k.p.c. umowa stron i tak jest nieważna. Utrwalona jest wykładnia art. 385¹ § 1 k.p.c., zgodnie z którą niedozwolonym postanowieniem umownym jest postanowienie przyznające bankowi prawo do określania kursów przeliczenia złotych na CHF i odwrotnie. Uchwałą pełnego składu Izby Cywilnej SN z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22, do rangi zasady prawnej podniesiono tezy, że:

1) w razie uznania, iż postanowienie umowy kredytu indeksowanego lub denominowanego odnoszące się do sposobu określania kursu waluty obcej stanowi niedozwolone postanowienie umowne i nie jest wiążące, w obowiązującym stanie prawnym nie można przyjąć, że miejsce tego postanowienia zajmuje inny sposób określenia kursu waluty obcej wynikający z przepisów prawa lub zwyczajów;

2) w razie niemożliwości ustalenia wiążącego strony kursu waluty obcej w umowie kredytu indeksowanego lub denominowanego umowa nie wiąże także w pozostałym zakresie.

Powyższe tezy, wiążąc w niniejszej sprawie (art. 88 u.s.n.), uniemożliwiają przyjęcie skargi kasacyjnej w oparciu o tezę o ważności umowy mimo niedozwolonego sposobu ustalania kursu CHF. Kurs walut obcych ogłaszany przez bank na podstawie art. 111 ust. 1 pkt 4 pr.bank. wiąże klientów banku przy dokonywaniu z bankiem czynności w okresie od ogłoszenia kursu do ogłoszenia nowego kursu. Istotne jest tu jednak to, iż nie można umową zbindzać konsumenta kursami, które dopiero zostaną ogłoszone, a orzecznictwo jednolicie uznaje takie zbindzanie przyszłym kursem za niedozwolone. Postanowienie o odesłaniu do tabeli kursowej banku, jako współokreślające wysokość pozostałego do spłaty zadłużenia, czyli główne świadczenie kredytobiorcy, co do zasady nie podlega ocenie w świetle art. 385¹ § 1 k.c., lecz tylko pod warunkiem, że postanowienie to zostało sformułowane w sposób jednoznaczny. Utrwalona jest rozszerzająca wykładnia tego warunku jako obejmującego nie tylko tekst warunku (jest jasne, co znaczy stosowanie kursu ogłoszonego przez bank), lecz także mechanizm działania tego warunku. Aby odesłanie było dozwolone, w umowie musiałyby zostać zawarte szczegółowe zasady ustalania kursu tak, aby kredytobiorca sam mógł obliczyć ten kurs w danej chwili.

Wykładni nie wymaga art. 189 k.p.c. co do tego, czy w sytuacji, gdy kredytobiorcy przysługuje roszczenie o zapłatę, ma on interes prawny do wytoczenia powództwa wyłącznie o ustalenie nieistnienia stosunku prawnego. Wprawdzie art. 189 k.p.c. nie może być podstawą ustalenia nieważności umowy, gdyż nieważność umowy jest jedynie przesłanką rozstrzygnięcia o innych żądaniach, w tym o żądaniu ustalenia istnienia lub nieistnienia stosunku kredytu. Jednak w praktyce orzeczniczej przyjęło się orzekanie o ważności umowy rozumianej jako skrótowe określenie istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego mającego powstać na mocy spornej umowy. Przy tym dopóki nieważna umowa nie zostanie wykonana w całości lub z innych przyczyn nie przestanie wiązać, strona umowy ma interes prawny w ustaleniu nieistnienia stosunku kredytu, tj. nieważności umowy kreującej ten stosunek, niezależnie od roszczeń powstałych w związku z wykonaną częścią umowy.

Odnosząc się do zarzutu zatrzymania podniesionego przez skarżącego trzeba wskazać, że obecnie nie budzi już wątpliwości nieprzysługiwanie prawa

zatrzymania dla ochrony roszczeń stron o zwrot świadczeń spełnionych w wykonaniu nieważnej umowy kredytu. W uchwale składu 7 sędziów z 19 czerwca 2024 r. (III CZP 31/23, OSNC 2025, nr 3, poz. 25) Sąd Najwyższy uznał, że prawo zatrzymania nie przysługuje stronie, która może potrącić swoją wierzytelność z wierzytelności drugiej strony. Z argumentacji przytoczonej w uzasadnieniu uchwały wynika, że również brak możliwości potrącenia nie przesądza o przyznaniu stronom umowy kredytu prawa zatrzymania. Wręcz przeciwnie, Sąd Najwyższy wyraźnie wskazał, że uprawnienia prawokształtujące w postaci potrącenia i zatrzymania nie mogą pozostawać w zbiegu, ponieważ zakres ich zastosowania jest rozłączny. W przypadku świadczeń jednorodzących zastosowanie znajdzie potrącenie, a w przypadku świadczeń różnorodzących - prawo zatrzymania. W uchwale składu 7 sędziów z 5 marca 2025 r., III CZP 37/24, Sąd Najwyższy uznał, że w razie dochodzenia od banku zwrotu świadczenia spełnionego na podstawie umowy kredytu, która okazała się niewiążąca, bankowi nie przysługuje prawo zatrzymania na podstawie art. 496 w zw. z art. 497 k.c.

Biorąc powyższe pod uwagę Sąd Najwyższy na podstawie art. 3989 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Na podstawie art. 98 § 1 i 1¹ k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c. kredytobiorcy przysługuje od skarżącego zwrot kosztów sporządzenia odpowiedzi na skargę kasacyjną w wysokości stawki minimalnej określonej w stosowanym odpowiednio § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Min. Sprawiedl. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

(G.G.)

[a.ł]